

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RODINNÉ PRÁVO V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

© Zdeňka Králíčková, říjen 2013

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

www.law.muni.cz

PRAMENY

■ VNITROSTÁTNÍ

■ LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
(č. 2/1993 Sb.)

■ ~~ZOR (z. č. 94/1963 Sb.)~~
■ ZRP (z. č. 115/2006 Sb.)
■ ~~OZ (z. č. 40/1964 Sb.)~~
■ NOZ (z. č. 89/2012 Sb.)

■ ZSPOD **NOVELA**
(z. č. 359/1999 Sb.)

■ OSŘ (z. č. 99/1963 Sb.) **NOVELA**

■ ZŘS (z. č. 292/2013 Sb.)

■ ~~ZMPS (z. č. 97/1963 Sb.)~~
■ ZMPS (z. č. 91/2012 Sb.)

■ ZM (z. č. 301/2000 Sb.)

■ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

■ ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD
(č. 209/1992 Sb., čl. 8)

■ ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)

■ ÚMLUVA O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN.OSVOJENÍ
(č. 43/2000 Sb. m. s.)

■ EVROPSKÁ ÚMLUVA O OSVOJENÍ DĚTÍ
(1967 - č. 132/2000 Sb. m. s.)
(revize 2008 – www.coe.int)

■ EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ
(č. 54/2001 Sb. m. s.)

■ EVROPSKÁ ÚMLUVA O STYKU S DĚTMI (č. 91/2005 Sb. m. s.)

■ NAŘÍZENÍ RADY (ES)

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z.*: České rodinné právo. 3. vyd. Brno: MU, 2006.
- *Hrušáková, M. a kol.*: Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- *Telec, I.*: Subjektivní práva rodinná. Právní rozhledy, 2012, č. 3.
- *Eliáš, K.* Co nového doma? Rodinné právo v novém občanském zákoníku. In *Eliáš, K., Havel, B., Bezouška, P., Sustrová, D.* Občanské právo pro každého. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- *Bezouška, P., Piechowiczová, L.* Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny. Olomouc: Anag, 2013.

3

Po roce 1989

- změna hodnotové orientace
- přijetí nové Ústavy, Listiny základních práv a svobod a mnoha lidskoprávních úmluv

- 1992 - přijetí zákona č. 234/1992 Sb., obnoven církevní sňatek
- 1995 - Nález ÚS č. 72/1995 Sb.

- 1998 - přijetí zákona č. 91/1998 Sb., tzv. velké novely ZOR
- 1999 - přijetí zákona o soc. právní ochraně dětí
- 2004 - přijetí zákona č. 422/2004 Sb., o „utajených porodech“
- 2006 - přijetí zákona č. 115/2006 Sb., o registr. partnerství

- 2010 - Nález ÚS č. 244/2010 Sb. (zrušen § 57/1 ZOR)
- 2012 - přijetí zákona č. 84/2012 Sb., novely ZOR

4

REKODIFIKACE RODINNÉHO PRÁVA

- Věcný záměr Ministerstva spravedlnosti (č.j. 2623/00-L ze dne 29. ledna 2001)
- *Eliáš, K., Zuklínová, M.:* Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde 2001.
- Vládní návrh občanského zákoníku
  - www.psp.cz, č. 362, VI. volební období,
  - www.senat.cz
  - www.prezident.cz (NOZ podepsán 20. 2. 2012)
  - z. č. 89/2012 Sb.
část II Rodinné právo

5

KONCEPCE RODINNÉHO PRÁVA V NOZ

■ TRADICE (KONZERVATISMUS) ■ ZAŘAZENÍ RP DO OZ ■ AUTONOMIE VŮLE ■ KOMPLEXNOST ■ SJM ■ TRADIČNÍ INSTITUTY ■ SVÉPRÁVNOST ■ EMANCIPACE ■ OSVOJENÍ ZLETILÉHO ■ CÍRKEVNÍ SŇATEK ■ PORUČENSTVÍ ■ DOMNĚNKY OTCOVSTVÍ	■ INOVACE ■ RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST ■ RODINNÉ BYDLENÍ ■ DOMÁCÍ NÁSILÍ ■ EVROPSKÉ TENDENCE ■ judikatura ESLP ? ■ Principles of European Family Law by CEFL ? http://ceflonline.net/

6

SYSTEMATIKA ČÁSTI DRUHÉ NOZ

- HLAVA PRVÁ: MANŽELSTVÍ
  - VZNIK MANŽELSTVÍ
  - ZDÁNLIVÉ A NEPLATNÉ MANŽELSTVÍ
  - PRÁVA A POVINNOSTI: OSOBNÍ, MAJETKOVÁ (SJM, VÝŽIVNÉ), BYDLENÍ (NÁJEM), DOMÁCÍ NÁSILÍ
  - ZÁNIK: ROZVOD, NÁSLEDKY PO ROZVODU I PO ÚMRTÍ (DĚDĚNÍ VIZ ČÁST III, HLAVA III)
- HLAVA DRUHÁ: PŘÍBUZENSTVÍ A ŠVAGROVSTVÍ
  - OBECNĚ
  - URČOVÁNÍ MATEŘSTVÍ A OTCOVSTVÍ A OSVOJENÍ NEZLETILÉHO I ZLETILÉHO
  - PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ A DĚTÍ, ZEJMÉNA RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST K NEZL.
  - VÝŽIVOVACÍ POVINNOST A PRÁVO NA VÝŽIVNÉ MEZI PŘÍBUZNYMI A K NEPROVDANÉ MATCE (PRÁVO NA VÝŽIVNÉ Z POZŮSTALOSTI VIZ ČÁST III, HLAVA III)
  - VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ
  - NEZL. DĚTI A JINÉ OSOBY
- HLAVA TŘETÍ: PORUČENSTVÍ A JINÉ FORMY PÉČE O NEZLETILÉ DÍTĚ
  - PORUČENSTVÍ A OPATROVNICTVÍ
  - SVĚŘENECTVÍ A PĚSTOUNSTVÍ
  - ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

7

PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

- tzv. nepravá retroaktivita
  - § 3028 odst. 2 NOZ
  - Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných;
  - jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů
- zvláštní ustanovení
  - např. pro osvojení (§ 3035 NOZ)
  - věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti přestávají být součástí společného jmění manželů (§ 3038 NOZ)

8

PRINCIPY RODINNÉHO PRÁVA nejen prvních 14

KAŽDÝ MÁ PRÁVO NA RESPEKTOVÁNÍ SVÉHO SOUKROMÍ A RODINNÉHO ŽIVOTA (čl. 8 EÚLP, srov. § 19 NOZ)

- NEZÁVISLOST NA PRÁVU VEŘEJNÉM (§ 1/1 *in fine* NOZ)
- AUTONOMIE VŮLE (A JEJÍ LIMITY § 1/2 NOZ)
- OCHRANA SLABŠÍ STRANY (§ 3/2c NOZ)
- SOLIDARITA
- OCHRANA RODINY, RODIČOVSTVÍ, MANŽELSTVÍ (§ 3/2 b NOZ)
- DOBRÁ VÍRA (§ 7 NOZ) - legitimní očekávání - poctivé jednání
- DOBRÉ MRAVY (§ 1/2, 2/3 NOZ)
- ZÁKAZ ZNEUŽITÍ (§ 6/2, 8 NOZ)
- ZÁKAZ PŮSOBNÍ ÚJMY (§ 3/1 NOZ)

x ZÁSADY INSTITUTŮ

VYVAŽOVÁNÍ: POMĚRNOST CÍLE A PROSTŘEDKU 9

INTERPRETACE NĚKTERÝCH POJMŮ

■ MÁ SE ZA TO vyvratitelná domněnka ■ např. otcovství: § 776, § 777, § 779, § 783 ■ např. zjevný nezáměr rodiče o dítě: § 820 ■ PLATÍ nevyvratitelná domněnka ■ např. příjem povinného: § 916 ■ např. vypořádání SJM: § 741 ■ HLEDÍ SE fikce ■ např. vyjasnění projevu vůle v případě zdánlivého jednání - nepřihlíží se k vadě a hledí se tak, jako by bylo právní jednání od počátku: § 553 odst. 1 ■ např. narození mrtvého dítěte § 25	■ OBDOBNĚ analogie: podobně ■ např. osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého: § 847 ■ PŘIMĚŘENĚ volněji ■ např. osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého: § 848 ■ NEPŘIHLÍŽÍ SE zdánlivé právní jednání dle § 551 ■ např. souhlas matky k osvojení ihned po porodu: 813 odst. 2

10

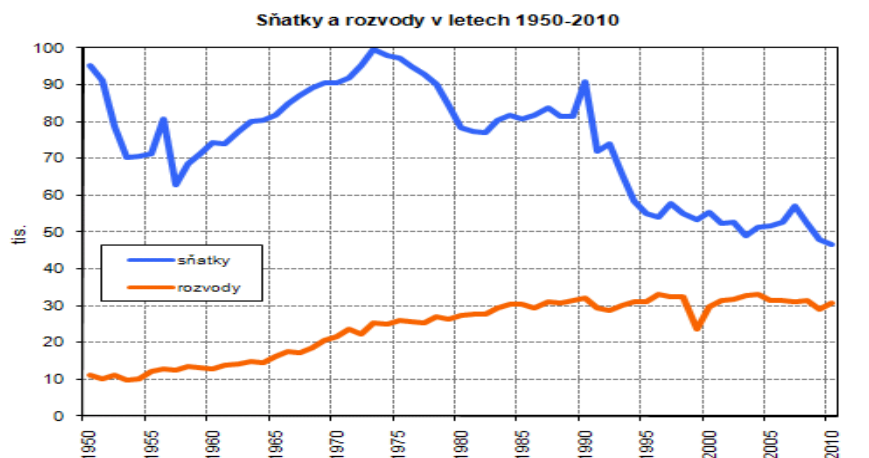

MANŽELSTVÍ

POJEM, SŇATEČNÝ VĚK, PŘEKÁŽKY MANŽELSTVÍ,
FORMY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ, MANŽELSTVÍ
NEPLATNÉ A ZDÁNLIVÉ, PRÁVA A POVINNOSTI
ZÁNÍK - ROZVOD, NÁSLEDKY

VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE

POJEM A ÚČEL MANŽELSTVÍ

§ 655 NOZ

Manželství je *trvalý svazek muže a ženy* vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je *založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*

ZÁSADY

- osoby různého pohlaví
- monogamie
- solidarita
- rozlučitelnost
- civilní + církevní forma

13

SŇATEČNÝ VĚK

§ 672 NOZ

- zletilí: 18 let (§ 30)
- nezletilí, ale svéprávní: od 16 let (§ 37 - přiznání svéprávnosti)
- nezletilí nespěprávní - od 16 let, s povolením soudu

§ 367 ZŘS Řízení o povolení uzavřít manželství

návrh nezletilého, který dovršil 16 let

účastníci: ten, kdo chce uzavřít manželství, jeho zákonní zástupci a nově ten, s kým má být manželství uzavřeno

NUTNÝ výslech obou snoubenců

- ▶ i bez povolení soudu manželství vznikne
- ▶ problematika prohlášení manželství za neplatné soudem

14

PŘEKÁŽKY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

- jiné manželství/partnerství § 674 NOZ
  - příbuzenství § 675 NOZ
  - nové: existence poručenství, svěřenectví a pěstounské péče
  - omezená svéprávnost v této oblasti § 673 NOZ
    - nové: soud nepovoluje uzavřít manželství duševně chorým
- problematika prohlášení manželství za neplatné soudem

15

PŘEDODDAVKOVÉ ŘÍZENÍ - OBLIGATORNÍ

MATRIKA, V JEJÍMŽ OBVODU MÁ BÝT MANŽELSTVÍ UZAVŘENO
VYPLNĚNÍ FORMULÁŘE
PŘEDLOŽENÍ DOKLADŮ (RL, ...)

- CIVILNÍ
- CÍRKEVNÍ
- TERMÍN SVATBY
- OSVĚDČENÍ >6 měsíců
(dříve 3)

16

UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ DLE FOREM

OBČANSKÝ/CIVILNÍ

§ 657 odst. 1 NOZ

- před orgánem veřejné moci
  - je-li matričním úřadem, kdekoli
  - není-li matričním úřadem, 1 musí mít trvalý pobyt
- před (místo)starostou či pověřeným členem zastupitelstva a matrikář

CÍRKEVNÍ

§ 657 odst. 2 NOZ

- před orgánem oprávněné církve nebo náboženské společnosti
- před osobou pověřenou oprávněnou církví

zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

VZÁJEMNÉ KOLIZE ŘEŠÍ § 670

17

OKAMŽIK UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

§ 656 NOZ: VEŘEJNĚ, SLAVNOSTNĚ, ZA PŘÍTOMNOSTI DVOU SVĚDKŮ

při obřadu, před sňatečným projevem, prohlášení dle § 665 NOZ

- NEZNAJÍ OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ
- ZNAJÍ NAVZÁJEM SVŮJ ZDRAVOTNÍ STAV
- ZVÁŽILI ÚPRAVU BUDOUCÍCH MAJETKOVÝCH VZTAHŮ, BYDLENÍ A HMOTNÉ ZAJIŠTĚNÍ RODINY

§ 656 NOZ: SVOBODNÉ A ÚPLNÉ SOUHLASNÉ PROHLÁŠENÍ O VSTUPU DO MANŽELSTVÍ - § 659 NOZ: odpověď ANO na „dotaz“, i jinak + § 660, 661, 662 NOZ

- DOHODA NA BUDOUCÍM PŘÍJMENÍ:

SPOLEČNÉ, STATUS QUO, ZDVOJENÉ (zákaz řetězení, jako připojované pouze prvé)

- ZÁPIS DO CIVILNÍ MATRIKY (KNIHY MANŽELSTVÍ) JE POUZE EVIDENČNÍ

18

VADY PŘI UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ

- § 677 NOZ
  - CHYBÍ NÁLEŽITOSTI PROJEVU VŮLE
  - CHYBÍ NÁLEŽITOSTI OBŘADU, např. i osvědčení
  - V SOUVISLOSTI S OBŘADEM NEBYLY SPLNĚNY NÁLEŽITOSTI, NA KTERÝCH JE TŘEBA BEZVÝHRADNĚ TRVAT
- § 684 NOZ
  - nátlak, násilí či pohrůžka násilí
  - nikoli bezprávná výhrůžka
  - omyl týkající se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy sňatečného právního jednání

důsledky vad: viz níže

- ▶ problematika určení, zda tu manželství je či není a prohlášení manželství za neplatné soudem

19

DŮVODY PROHLÁŠENÍ MANŽELSTVÍ ZA NEPLATNÉ

- **nedostatek věku (§ 672 NOZ)**
  - 16 - 18 let
  - bez povolení soudu
    - ▶
      - i bez povolení soudu manželství vznikne
      - prohlášení za neplatné: návrh každého, *ne ex offio*
      - možná konvalidace: 18 let (§ 682) či dítě (§ 683)
- **překážky manželství**
  - bigamie (§ 674)
    - návrh každého, *ex offio*
    - možná konvalidace: předchozí status zanikl
  - příbuzenství (§ 675 NOZ)
    - návrh každého, *ex offio*
  - omezená svéprávnost v této věci (§ 673 NOZ)
    - nikoli návrh každého
    - možná konvalidace: dítě (§ 683)
  - poručenství, svěřenectví, pěstounská péče
    - z povahy věci nelze, NRV zanikla

20

- **vady projevu vůle při uzavírání manželství (§ 684 NOZ)**
  - násilí či vyhrožování násilím
  - omyl týkající se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy sňatečného právního jednání
manželství vznikne,
na návrh manžela lze prohlásit za neplatné,
prekluze: 1 rok
- **CO NENÍ RELEVANTNÍ?**
  - např. nezletilý nebo nesvéprávný svědek

21

Důsledky prohlášení manželství za neplatné soudem (PM):

■ STATUSOVÉ	■ VE VĚCI SPOLEČNÝCH DĚTÍ A MAJETKOVÉ
§ 681 NOZ ►	§ 686/1 NOZ ►
„manželství se považuje za neuzavřené“	jako po rozvodu manželství
<i>ex tunc</i>	§ 686/2 NOZ ►
status: svobodný/svobodná	Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné podle § 684 (násilí, omyl), je při rozhodování o majetkových povinnostech a právech třeba brát ohled na toho, kdo jednal v dobré víře.

22

OSOBNÍ PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ

§ 687 - základní práva a povinnosti

(1) Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva.

(2) Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.

§ 688 - povinnost informovat - komunikovat

Manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech.

§ 689 - povinnost ohleduplnosti

Manžel je povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a které žije spolu s manžely v rodinné domácnosti, a popřípadě dalších členů rodiny.

ZÁKONNÉ ZASTUPOVÁNÍ

§ 696

(1) Manžel má právo zastupovat svého manžela v jeho běžných záležitostech - *ex lege*.

(2) Manžel právo uvedené v odstavci 1 nemá,

- sdělí-li předem manžel, který má být zastoupen, tomu, s nímž jeho manžel má právně jednat nebo má v úmyslu právně jednat, že se zastoupením nesouhlasí,
- anebo zruší-li soud na návrh manžela zástupčí právo druhého manžela.

(3) Právo uvedené v odstavci 1 manžel nemá ani tehdy, nežijí-li manželé spolu za situace uvedené v § 691 odst. 2 - ODLUKA.

USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB RODINY

■ § 690

Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.

■ § 691 ODLUKA

(1) Nemají-li manželé rodinnou domácnost, nese každý z nich náklady své domácnosti; ...

(2) Žije-li s jedním z manželů společně dítě manželů, vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, ..., a druhý manžel opustí rodinnou domácnost, aniž k tomu má důvod zvláštního zřetele hodný, a odmítá se vrátit, je tento manžel povinen přispívat i na náklady rodinné domácnosti. Důvod opuštění rodinné domácnosti, popřípadě důvod odmítní návratu, posoudí soud podle zásad slušnosti a dobrých mravů.

25

ROZHODOVÁNÍ O ZÁLEŽITOSTECH RODINY

§ 692/1

O záležitostech rodiny, včetně volby umístění rodinné domácnosti, popřípadě domácnosti jednoho z manželů a dalších členů rodiny, především dětí, které nenabýly plné svéprávnosti, a o způsobu života rodiny, se mají manželé dohodnout.

§ 692/2

Nedohodnou-li se manželé o podstatné záležitosti rodiny, může soud na návrh jednoho z nich nahradit svým rozhodnutím souhlas druhého manžela, odmítá-li svůj souhlas v takové záležitosti rodinného života bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem rodiny, anebo není-li schopen vůli projevit. Soud však vede manžele především k dohodě.

26

OBSTARÁVÁNÍ ZÁLEŽITOSTÍ RODINY

§ 693

Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně, nebo je obstarává jeden z nich.

§ 694 odst. 1 běžné

V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně; to neplatí,

- sdělil-li manžel, který právně nejednal, předem třetí osobě, že s právním jednáním nesouhlasí.
- Také soud může na návrh manžela pro něho vyloučit následky budoucího právního jednání druhého manžela vůči třetím osobám.

Taková opatření se netýkají právních jednání, jimiž manžel obstarává běžně nezbytné životní potřeby rodiny a jejích členů, zejména dětí, které nenabýly plné svéprávnosti.

§ 694 odst. 2 ne běžné

V ostatních záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně, dal-li druhý manžel k právnímu jednání manžela souhlas; ustanovení § 692 odst. 2 se použije obdobně (tj. soud může souhlas nahradit).

Nedovolá-li se však manžel, který s právním jednáním druhého manžela nesouhlasí, pomoci soudu předem, může se dovolat neplatnosti takového právního jednání.

§ 694 odst. 3 odluka: nemají rodinnou domácnost

Nežijí-li manželé spolu za situace uvedené v § 691 odst. 2, právní jednání jednoho manžela v záležitostech rodiny druhého manžela bez jeho souhlasu 27 nezavazuje ani neopravňuje.

MAJETKOVÁ PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ

§ 697 Vyživovací povinnost

(1) Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje **zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň**. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů.

(2) Pro vyživovací povinnost mezi manžely jinak platí obecná ustanovení o výživném

viz § 910 a násl. NOZ

PODMÍNKOU NENÍ STAV ODKÁZANOSTI NA VÝŽIVU

§ 708 a násl. SJM

- společenství nabytého jmění
- režimy: zákonný, smluvní, rozhodnutím soudu,
- i oddělení jmění
- majetkové smlouvy, včetně důsledků pro případ rozvodu a úmrtí, a rozsudky - evidence „seznam listin o manželském majetkovém režimu“ (§ 35j) - manželé se *mohou dovolat vůči třetím osobám i tehdy, i když tyto osoby nebyly s jejich obsahem seznámeny* (srov. § 35l odst. 1 notářského řádu)

OBVYKLÉ VYBAVENÍ RODINNÉ DOMÁCNOSTI

§ 698 ZVLÁŠTNÍ REŽIM BEZ OHLEDU NA (SPOLU) VLASTNICTVÍ

(1) Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich.

(2) K nakládání s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, potřebuje manžel souhlas druhého manžela; to neplatí, jedná-li se o věc zanedbatelné hodnoty.

(3) Manžel se může dovolat neplatnosti právního jednání, jímž druhý manžel s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, naložil bez jeho souhlasu.

§ 699 ODLUKA

(1) Opustí-li manžel rodinnou domácnost v úmyslu učinit tak trvale a odmítá se vrátit, může žádat, aby mu manžel vydal to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti a náleží výhradně jemu. Co náleží manželům společně, si manželé rozdělí rovným dílem, ledaže to povaha věci vylučuje; v takovém případě se použijí obecná ustanovení tohoto zákona o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví.

(2) Potřebuje-li manžel to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti, zejména také pro společné nezletilé dítě manželů, které nenabýlo plné svéprávnosti a vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, nebo pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, bylo svěřeno do společné péče manželů žijící v rodinné domácnosti a v rodinné domácnosti zůstalo, odstavec 1 se nepoužije.

29

RODINNÝ ZÁVOD

§ 700 NOZ

- nejedná o žádný nový typ podnikání, ale o zvláštní případ obchodního závodu, o věc hromadnou,
- účelem je ochrana členů rodiny trvale pracujících pro rodinu a rodinný závod,
- tj. závod, ve kterém společně pracují *manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně* nebo osoby s *manžely sešvagřené až do druhého stupně* a který je ve vlastnictví některé z těchto osob,
- na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod (bez společenské či pracovní smlouvy) se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu,
- členové rodiny zúčastnění na provozu rodinného závodu se *podílejí na zisku z něho i na věcech z tohoto zisku nabytých, jakož i na přírůstcích závodu* v míře odpovídající množství a druhu své práce

30

BYDLENÍ MANŽELŮ

AUTONOMIE VŮLE v. LIMITY

- RODINNÁ DOMÁCNOST - § 743 NOZ
- ODVOZENÉ „PRÁVO BYDLENÍ“ - § 744 NOZ
- SPOLEČNÝ NÁJEM BYTU MANŽELI - § 745 NOZ, nové:
lze vyloučit - viz odst. 2
- nové: OMEZENÍ DISPOZIC - § 747, § 748, § 750

USTANOVENÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

§ 751 NOZ

(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.

(2) Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

§ 752 NOZ

Omezení, popřípadě vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na dobu šesti měsíců. Soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvláště závažné důvody.

§ 753 NOZ

Právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí má také každá jiná osoba, která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.

§ 3021 NOZ

Ustanovení § 751 až 753 proti domácímu násilí se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé.

ZÁNİK MANŽELSTVÍ § 754 NOZ

■ SMRT (ÚMRTNÍ LIST) ■ PROHLÁŠENÍ ZA MRTVÉHO SOUDEM

■ ZMĚNA POHLAVÍ (POTVRZENÍ) § 29/2

- DŮKAZ SMRTI § 26/2
ROZSUDEK: den, který platí za den smrti
- DOMNĚNKA SMRTI § 71 „neznámý“
ROZSUDEK: den, který se pokládá za den smrti

Řízení: § 54 a násl. ZŘS

Zrušení rozhodnutí: § 76 manželství se neobnovuje - nové

x PROHLÁŠENÍ ZA NEZVĚSTNÉHO
ROZSUDEK: den, kdy nastaly účinky neznámosti (význam např. pro I. domněnku otcovství)

DŮSLEDKY ZÁNÍKU MANŽELSTVÍ SMRTÍ

■ STATUS: VDODA/VDOVEC ■ BYDLENÍ

■ MAJETEK: VYPOŘÁDÁNÍ V RÁMCI ŘÍZENÍ O DĚDICTVÍ § 98 a násl. ZŘS ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

PRÁVO NA ZÁKLADNÍ VYBAVENÍ RODINNÉ DOMÁCNOSTI - ex lege § 1667 NOZ, ne odluka

■ SPOLEČNÝ NÁJEM

§ 766 NOZ *ex lege* pozůstalý

■ VÝLUČNÝ NÁJEM

přechod dle § 2279 NOZ

■ SJM/PODÍL

■ ODVOZENÝ PRÁVNÍ DŮVOD

zánik, ale soud: věcné břemeno dle § 767/2 NOZ

■ VÝŽIVNÉ

- § 1666 NOZ
právo na zaopatření

ROZVOD SE ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU OBEČNÁ ÚPRAVA, § 755 NOZ

princip: kvalifikovaný rozvrat (ne vina, ne dohoda)

§ 755/1

„Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.“

- objektivní stav
- příčiny: objektivní, subjektivní

▶ 35

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI § 755/2 a) NOZ „zájem dítěte“

„Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se „zájmem nezletilého dítěte“ manželů,

- které nenabylo plné svéprávnosti,
- který je dán zvláštními důvody,
- přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí (*ex officio*) i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu

36

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI § 755/2 b) NOZ „zájem manžela“

„Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se „zájmem manžela“, na návrh tohoto manžela:

kvalifikovaný nesouhlas:

- na rozvratu manželství se porušením manželských povinností převážně nepodílel
- rozvodem by mu byla způsobena zvláště závažná újma
- mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství
- ochrana před rozvodem není absolutní
  - odluka alespoň tři roky
  - ochrana ve sféře majetkové: výživné, SJM

37

ROZVOD BEZ ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU - TZV. SMLUVENÝ, § 757 NOZ (faktický stav x formální právo)

soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, pokud dojde k závěru, že shodná tvrzení manželů ve věci existence rozvratu a záměru rozvodu jsou pravdivá

- připojení se, resp. společný návrh
- tvrdí se rozvrat, nikoli jeho příčiny atd.
- na rozvod je právní nárok
- důsledky rozvodu:
  - nejen statusové,
  - ale i komplexní majetkové vypořádání

ZOR
„Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede ... má se za to“
dříve domněnka rozvratu

x § 115a OSŘ
38

předpoklady

- manželství v délce 1 roku
- odluha v délce 6 měsíců/+ *definice odluky* § 758 NOZ
- shoda nejen o rozvodu: společný návrh či připojení se
- ale i o vypořádání (smlouva):
  - majetku (zejm. SJM)
  - bydlení
  - a fakultativně stanovení výživného rozvedeného manžela

39

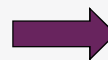
Rozvod rodičů s nezletilými dětmi

§ 755/3 NOZ

- relativní zákaz rozvodu
- dokud soud péče o nezletilé nerozhodne o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu dle 906 a násl.
- péče, výživa, styk: dohoda/schválení nebo autoritativní rozhodnutí
- dítě je účastníkem řízení, musí být zastoupeno kolizním opatrovníkem
  - lze spojit s řízením ve věci odluky rodičů - § 908 NOZ

§ 755/2 a) NOZ

- absolutní zákaz rozvodu
- klauzule proti tvrdosti
- rozpor se zájmy nezletilých dětí daný zvláštními důvody
- ex offio
- dítě není účastníkem řízení o rozvod
  - dítě bylo zastoupeno kolizním opatrovníkem v rámci řízení o úpravě poměrů pro dobu po rozvodu dle § 906 a násl.

40

I. Osobní péče (výchova v užším smyslu) §§ 906, 907 NOZ - výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu, 908 NOZ - výkon při odluce

- individuální
- společná
- střídavá

zásady:

- „nositelství“
rodičovské
odpovědnosti
- zásadně dohoda
- zájem dítěte
- kontinuita, stabilita

II. Výživa § 910 a násl. NOZ

zásady:

- právo dítěte na
stejnou životní
úroveň jako rodiče
§ 915
- nikoli spotřební
charakter (úspory)
§ 917
- potencialita příjmů
§ 913/2

- rodič zaměstnanec
- rodič podnikatel
- domněnka příjmu
§ 916
- rodič s výkyvy příjmu
- zálohování § 918
- rodič nezaměstnaný
- rodič ve výkonu
trestu
- rodič sociálně
potřebný

III. Styk – osobní kontakt § 887 NOZ

- součást RO dle § 858
- právo dítěte na kontakt s oběma rodiči
  - mnoho forem
  - dohoda rodičů v. soud:
§ 891, § 888
    - úprava: podmínky
      - asistovaný - řízený styk
      - oddálený styk
      - styk na neutrální půdě
      - plán navýkacího režimu
    - omezení
    - zákaz
- bránění ve styku
  - opakované a bezdůvodné: § 889
    - změna poměrů a nové rozhodnutí
- právo dítěte na kontakt s jinými osobami - „rodinná pouta“
  - prarodiče a sourozenci
  - vzdálení příbuzní
  - jiné osoby blízké

§ 872 - vazba na
zbavení/omezení RO

43

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU

§ 383 a násl. ZŘS „zvláštní řízení“

- místní příslušnost: zásadně poslední spol. bydliště § 383
- návrh: jeden z manželů nebo oba § 384
- účastníci: manželé § 385
- dokazování: zásada projednací, ale „zájem nezletilého dítěte“
ex offio vyšetřovací § 390
- vždy jednání, zásadně výslech § 389 (ne § 115a OSŘ)
- zpětvzetí návrhu a nesouhlas druhého: neúčinnost § 387
- klid řízení § 392, zmeškání jednání § 391
- vyloučení odvolání v případě „vyhovění“ společnému návrhu § 395
- vyloučení mimořádných opravných prostředků § 398, § 30

44

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU RODIČŮ S NEZLETILÝMI DĚTMI

řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS

- rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu (os. péče, výživa + styk)
- návrh: rodiče/-čů dítěte (ex offio)
- místní příslušnost: obecný soud dítěte § 467 ZŘS
- účastníci: rodiče a dítě
  - „zůstáváme rodiči“ - oblig. dohoda dle § 757 NOZ
  - participační práva dítěte
  - zastoupení dítěte: kolizní opatrovník § 469 ZŘS
- účinnost: právní moc rozsudku o rozvod

45

DŮSLEDKY ROZVODU

- status: rozvedení
  - všechny „typy“
- možnost návratu k předchozímu příjmení
  - § 759 NOZ - do 6m
- majetek: zánik SJM
  - § 757 NOZ: rozvod = komplexní řešení
  - ostatní „typy“:
    - nutnost následného majetkového vypořádání
- zánik společného nájmu bytu, odvozeného důvodu atd.

46

VYŽIVOVACÍ POVINNOST MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY

§ 760 obecná

- stav odkázanosti na výživu mající původ v manželství
- délka manželství a doba od rozvodu
- zvláštní: 760/2 a) - e)
- *přiměřeně*
- doba neurčitá

§ 762 tzv. sankční

- oprávněný rozvrat převážně nezapříčinil a závažná újma
- *stejná životní úroveň*
- nejdéle na 3 roky
- ne: domácí násilí

47

BYDLENÍ PO ROZVODU

■ společný nájem § 768

- dohoda
- soud zruší a určí:
  - způsob náhrady
  - tzv. právo bydlení (viz § 767/2)

■ odvozený důvod § 770

- např. prarodiče mají právo žádat vystěhování 2. manžela

■ výhradní nájem, výhradní vlastnictví § 769

- dohoda
- soud určí:
  - povinnost 2. se vystěhovat
  - tzv. právo bydlení (viz § 767/2, věcné břemeno)

48

MATEŘSTVÍ

ZÁKLADNÍ RODINNĚPRÁVNÍ STATUS ZÁKLAD PRO PŘÍBUZENSTVÍ DLE § 771 NOZ

MATKOU DÍTĚTE JE ŽENA, KTERÁ DÍTĚ PORODILA

§ 775 NOZ

- zakládá absolutní statusový poměr matka a dítě
- významné pro celý právní řád
- bez mateřství nelze určit otcovství
- bez mateřství nelze určit příbuzenství
- kogentní norma
(nelze se od ní odchýlit smluvně ani jednostranně)

UMĚLÉ OPLODNĚNÍ ŽENY Z NEPLODNÉHO PÁRU - § 3 a násl. z. č. 373/2011 Sb.

- do 49 let ženy
- opakované písemné souhlasy neplodného páru
- homologní v. heterologní, tj. dárcovství: anonymní (žena: 18 - 35, muž: 18-40)
- v těle matky v. mimo tělo matky (in vitro, IV + ET)

51

NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ – pokusy o právní úpravu u nás

- NÁVRH ZÁKONA O NÁHRADNÍM MATEŘSTVÍ (2010)
  - OSTRÁ REAKCE ODBORNÉ VEŘEJNOSTI
- PŘÍPRAVA ZÁKONA O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH
  - ZOHLEDNĚNÍ FAKTICKÉHO STAVU VE VAZBĚ NA ASISTOVANOU REPRODUKCI
- NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK
  - TERMÍN NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ POUŽÍVÁ
  - PŘEKÁŽKA OSVOJENÍ MEZI PŘÍBUZNÝMI NEPLATÍ, JDE-LI O NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ: § 804 NOZ

52

OTCOVSTVÍ

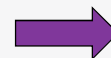
ZÁKLADNÍ RODINNĚPRÁVNÍ STATUS

1. DOMNĚNKA OTCOVSTVÍ

§ 776 NOZ

- ZA OTCE SE POVAŽUJE MANŽEL MATKY, POKUD SE DÍTĚ NARODÍ ZA TRVÁNÍ MANŽELSTVÍ NEBO DO TŘÍSTÉHO DNE PO JEHO ZÁNÍKU, PROHLÁŠENÍ ZA NEPLATNÉ NEBO **NOVÉ: PO PROHLÁŠENÍ MANŽELA ZA NEZVĚSTNÉHO**
- STATUSOVÝ VZTAH MANŽELSKÝ ZAKLÁDÁ OTCOVSTVÍ MANŽELA MATKY *ex lege*
- JE-LI MATKA ZNOVU PROVDÁNA, ZA OTCE SE POVAŽUJE MANŽEL POZDĚJŠÍ

narození dítěte z asistované reprodukce

- za otce se považuje muž, která dal k umělému oplodnění souhlas - § 778 NOZ
- manželství není předpokladem: § 3 z. č. 373/2011 Sb.
- nerozhodné, zda došlo k
  - homologní či heterologní inseminaci
  - oplodnění vajíčka v těle matky či mimo tělo matky (děti ze zkumavky, IVF a ET)
- NOVELA ZÁKONA O MATRIKÁCH 2013

POPÍRÁNÍ: JEN DLE § 787 „OTĚHOTNĚLA JINAK“

55

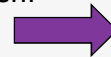

POPŘENÍ 1. DOMNĚNKY

§ 785 NOZ

PREKLUZIVNÍ LHŮTY, ALE ZMEŠKÁNÍ
LZE PROMINOUT § 792

- AKTIVNÍ LEGITIMACE OTCE
  - SUBJEKTIVNÍ: do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících **důvodnou pochybnost**, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce,
  - OBJEKTIVNÍ: nejpozději však do šesti let od narození dítěte

§ 789 NOZ

- AKTIVNÍ LEGITIMACE MATKY
  - do 6 měsíců od porodu

NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE
NEJVYŠŠÍHO STÁTNÍHO
ZÁSTUPCE
NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE
DÍTĚTE
NE: EX OFFO DLE § 793

56

TZV. KONVERZE 1. DOMNĚNKY VE 2. DOMNĚNKU

§ 777

- (1) Narodí-li se dítě v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství, a manžel, popřípadě bývalý manžel matky prohlásí, že není otcem dítěte, zatímco jiný muž prohlásí, že je otcem dítěte, má se za to, že otcem je tento muž, připojí-li se matka k oběma prohlášením.
- (2) Prohlášení manžela matky dítěte, popřípadě jejího bývalého manžela, muže, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matky dítěte se činí v řízení před soudem, zahájeném na návrh některého z nich; návrh lze podat nejpozději do uplynutí jednoho roku od narození dítěte.
- (3) K určení otcovství k dítěti podle odstavců 1 a 2 nemůže dojít dříve, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství.
- (4) Jde-li o řízení o neplatnost manželství, použijí se odstavce 1 až 3 obdobně.

57

Viz řízení

2. DOMNĚNKA OTCOVSTVÍ

§ 779 NOZ

- ZA OTCE SE POVAŽUJE MUŽ, KTERÝ BYL URČEN SOUHLASNÝM PROHLÁŠENÍM MATKY A MUŽE, KTERÝ SE OTCEM CÍTÍ
- SOUHLASNÉ PROHLÁŠENÍ lze učinit:
  - kdykoli za života dítěte, i před porodem
  - na matrice nebo na soudě - viz řízení

SPECIFICKÉ VĚCI § 780 až 782 NOZ
+nezletilí a nesvéprávní: soud
+matka v duševní poruše: její souhlas nelze nahradit
+dovolání se neplatnosti právního jednání: do šesti měsíců

58

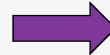
POPŘENÍ 2. DOMNĚNKY

§ 790 A § 791 NOZ

PREKLUZIVNÍ LHŮTY, ALE ZMEŠKÁNÍ
LZE PROMINOUT § 792

- AKTIVNÍ LEGITIMACE OTCE A MATKY
  - do 6 měsíců od souhlasného prohlášení
  - lhůta neskončí do 6 měsíců od porodu

NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE NEJVYŠŠÍHO
STÁTNÍHO ZÁSTUPCE
NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE DÍTĚTE
NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE
PUTATIVNÍHO OTCE
ANO: EX OFFO

59

zahájení řízení *ex offo*

§ 793 NOZ (jen u 2. domněnky, ne u 1. domněnky)

Vyžaduje-li to zřejmý **zájem dítěte** a mají-li být naplněna ustanovení zaručující **základní lidská práva**, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství, bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale otec dítěte takto určený nemůže být jeho otcem.

Soud zpravidla současně pozastaví výkon rodičovské odpovědnosti.

60

3. DOMNĚNKA OTCOVSTVÍ

§ 783 NOZ

- ZA OTCE SE POVAŽUJE MUŽ, KTERÝ S MATKOU DÍTĚTE SOULOŽIL V TZV. KRITICKÉ DOBĚ, POKUD JEHO OTCOVSTVÍ ZÁVAŽNÉ OKOLNOSTI NEVYLUČUJÍ
- SOULOŽ: tradičně ??? *immissio penis in vaginam*
- ROZHODUJE SOUD - VIZ ŘÍZENÍ
- aktivní legitimace k podání návrhu:
  - matka
  - pravděpodobný/putativní otec
  - dítě
- kdykoli za života dítěte
- konstitutivní statusový rozsudek a stanovení péče a výživného pro dítě

61

ŘÍZENÍ O URČENÍ OTCOVSTVÍ PODLE 3. DOMNĚNKY

§ 417 a násl. ZŘS Řízení o určení a popření otcovství

místní příslušnost: obecný soud dítěte § 417/1

zahájení: na návrh § 418/1, výjimky pro zdánlivé manželství

účastníci: žena, která dítě porodila, dítě a muž, který o sobě tvrdí nebo o němž je tvrzeno, že je otcem dítěte (domnělý otec), nebo jehož otcovství má být popřeno § 420/1

dokazování: zásada vyšetřovací § 21

spojení řízení: péče a výživa dítěte § 422

dovolání: ano, dle § 30

62

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

POJEM, ÚČEL, NOSITELSTVÍ, OBSAH,
VZNIK, VÝKON, MODIFIKACE, ZÁNİK

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: POJEM A ÚČEL

HISTORIE: PATRIA POTESTAS

- DNES: SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT
  - § 858 + §§ 865 a násl. NOZ

- SOUBOR POVINNOSTÍ A PRÁV A NÁLEŽEJÍCÍCH VŠEM RODIČŮM NEZLETILÉHO DÍTĚTE *ex lege*
  - K OCHRANĚ NEZLETILÉHO DÍTĚTE, O OCHRANĚ JEHO PRÁV A K JEHO VÝCHOVĚ
  - K REALIZACI RODIČOVSTVÍ

- CÍL: ROVNOVÁHA V SOUKROMOPRÁVNÍCH POMĚRECH

Rodiče mají dále (bez ohledu na rodičovskou odpovědnost, věk):

- práva statusová (absolutní): založení otcovství, udělení souhlasu k osvojení, určení jména a příjmení
- práva a povinnosti osobní a osobnostní
- práva a povinnosti majetková: vyživovací povinnost

Děti mají také práva, ale i povinnosti -

bez ohledu na věk

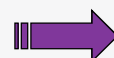
65

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: OBSAH

§ 858 NOZ

- a) péče o dítě, zejména péče o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- b) ochrana dítěte
- c) udržování osobního styku s dítětem
- d) zajišťování jeho výchovy a vzdělání
- e) určení místa jeho bydliště
- f) zastupování dítěte
- g) správa jeho jmění

66

(a) péče o dítě, výchova v širším smyslu (x osobní péče)

- PÉČE O DÍTĚ, O JEHO ZDRAVÍ, TĚLESNÝ, CITOVÝ, ROZUMOVÝ A MRAVNÍ VÝVOJ, ŘÍZENÍ JEHO JEDNÁNÍ ZA VYUŽITÍ PŘIMĚŘENÝCH VÝCHOVNÝCH PROSTŘEDKŮ, ABY NEBYLA DOTČENA DŮSTOJNOST DÍTĚTE, VÝKON DOHLEDU x § 857 NOZ: RESPEKT !!!
- DÍTĚ NENÍ PASIVNÍ OBJEKT, ALE AKTIVNÍ SUBJEKT, MÁ TZV. PARTICIPAČNÍ PRÁVA - 867/2 NOZ: *DOMNĚNKA 12 LET*
(INFORMACE, VYJADŘOVÁNÍ, SPOLUROZHODOVÁNÍ)
- RODIČE MAJÍ BÝT DÍTĚTI PŘÍKLADEM
- SPOLUÚČAST MANŽELA I PARTNERA ČI DRUHA RODIČE DÍTĚTĚ ŽIJÍCÍHO VE SPOLEČNÉ DOMÁCNOSTI (§ 885 NOZ) ⁶⁷

(c) udržování osobního styku s dítětem

§ 888 NOZ

- styk osobní: pravidlo
- styk jiný (skype ...)
- soud může stanovit:
  - podmínky
  - místo
  - osoby, které smí či nesmí být přítomny
- pečující rodič: příprava, spolupráce
- ? překrývání ?

§ 889 NOZ

- povinnost zdržet se narušení styku
- bezdůvodné, trvalé o opakované bránění ve styku: důvod pro změnu výchovného prostředí

§ 890 NOZ

- povinnost sdělit vše podstatné

§ 891/2 NOZ

- omezení, zákaz

§ 871 NOZ

- vazba na omezení a zbavení RO ⁶⁸

(d) zajišťování výchovy a vzdělání

- povinnost být dítěti **dobrým příkladem** § 884 NOZ
  - povinnost použít přiměřené výchovné prostředky - **ctít lidskou důstojnost dítěte** § 884/2 NOZ
  - povinnost vzít při rozhodování o vzdělání nebo pracovním uplatnění v úvahu názor, schopnosti a nadání dítěte § 880/2 NOZ + § 34, § 35 NOZ
  - § 877/2 NOZ volba vzdělání a pracovního uplatnění - významná záležitost
  - § 877/1 neshoda rodičů/vyloučení: Soud
(dále viz zákoník práce a zákon o zaměstnanosti)
- x
- dítě musí své rodiče respektovat, podřídit se § 857NOZ⁹

(e) určení místa bydliště

- § 877/2 NOZ
- § 877/1 NOZ neshoda rodičů/vyloučení: Soud

§ 80 NOZ - faktický stav

x veřejnoprávní evidence

(f) zastupování

- VE VĚCECH, KE KTERÝM NENÍ DÍTĚ ZPŮSOBILÉ (§ 892 NOZ, srov. §§ 31 - § 36 NOZ)
- HROZÍ-LI KOLIZE ZÁJMŮ RODIČE A DÍTĚTE, RESP. MEZI DĚTMI TÝCHŽ RODIČŮ • soud dítěti/dětem ustanoví kolizního opatrovníka, zpravidla orgán soc. právní ochrany dětí - OSPOD (§ 892 NOZ)
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI (KONFLIKT) - ROZHODNE SOUD (§ 893 NOZ)
  - § 877/2 NOZ: demonstrativní výčet významných záležitostí: bydliště, léčení, vzdělání
  - § 877/1 neshoda rodičů/vyloučení: SOUD

71

zastupování ve věci zásahů do integrity

§ 95 NOZ

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

§ 100 NOZ

(1) Má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.

(2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si její tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu

72

ZÁKON O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 372/2011 Sb.)

§ 35

(1) Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho **názor** na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být **zohledněn** jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující **svěprávnost** fyzických osob s tím, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb bez souhlasu.

73

(2) Poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci **informaci** o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta.

(3) Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí

- a) **neodkladné péče**, která není péčí podle § 38 odst. 4, nebo
- b) **akutní péče**, a

souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, **rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník**. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout podle odstavce 1 na základě souhlasu nezletilého pacienta.

(5) Jde-li o pacienta uvedeného v § 28 odst. 4, poskytovatel vyloučí, má-li podezření, že je tento pacient zneužíván nebo týrán, popřípadě, že je ohrožován jeho zdravý vývoj, přítomnost osob uvedených v § 28 odst. 3 písm. e) při poskytování zdravotních služeb, pokud jde o vyšetření za účelem vyloučení známek uvedených skutečností.

74

EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

Čl. 6

Věkový limit pro získání zvířete

Žádné zvíře v zájmových chovech nesmí být prodáno osobám mladším 16 let bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo jiných osob, majících rodičovskou odpovědnost.

Pozn.:

Česká republika učinila na základě ustanovení článku 21 odst. 1 Dohody následující výhradu obsaženou v listině o schválení:

a) k článku 6, že za nejnižší věk osob, jimž může být prodáno zvíře v zájmovém chovu bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo osob majících rodičovskou odpovědnost, bude v České republice považován věk patnáct let; ....

75

(g) správa jmění

- RODIČE JSOU POVINNI SPRAVOVAT JMĚNÍ DÍTĚTE S PÉČÍ ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE (§ 896 NOZ)
- PROHLÁŠENÍ ÚPADKU: ZÁNİK SPRÁVY JMĚNÍ (§ 901 NOZ)
- VÝNOS x PODSTATA: použití v zájmu dítěte i rodiny
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI, ROZHODNE SOUD (srov. § 897 NOZ)
- MAJETKOVÝ OPATROVNÍK (§ 905 NOZ)
- PO DOVRŠENÍ ZLETILOSTI: ODEVZDÁNÍ JMĚNÍ DÍTĚTI A VYÚČTOVÁNÍ SPRÁVY (§ 902 NOZ)
- NAKLÁDÁNÍ S MAJETKEM DÍTĚTE PODLÉHÁ SOUHLASU SOUDU - viz dále

76

SOUHLASU JE TŘEBA DLE § 898 NOZ ZEJMÉNA K

- a) nabývá nemovitou věc nebo její část a kterým s ní nakládá,
- b) zatěžuje majetek jako celek nebo jeho nikoli nepodstatnou část,
- c) nabývá dar, dědictví nebo odkaz nikoli zanedbatelné majetkové hodnoty, nebo takový dar, dědictví nebo odkaz odmítá, nebo takový dar nebo dar představující nikoli nepodstatnou část jeho majetku poskytuje, nebo
- d) uzavírá smlouvu zavazující k opětovnému dlouhodobému plnění, smlouvu úvěrovou nebo obdobnou, nebo smlouvu týkající se bydlení, zejména nájmu.

⇒ chybí-li souhlas soudu, k právnímu jednání rodiče se nepřihlíží -
zdanlivé právní jednání dle § 551 a násl. NOZ

77

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: VZNIK

vzniká a náleží ex lege § 865/1 NOZ

- **VŠEM RODIČŮM DÍTĚTE**, *bez ohledu na existenci manželství, faktického soužití apod.*
- okamžikem VZNIKU STATUSOVÉHO POMĚRU
  - matka: porod
  - otec: porod a právní domněnka (I. - III.)

NOSITELSTVÍ v. VÝKON

78

RODIČOVSKÁ (Z)ODPOVĚDNOST NEZLETILÉHO RODIČE

§ 868/1 NOZ

- RO náleží ex lege
- ex lege je výkon RO *pozastaven* s výjimkou *práva péče*, ledaže soud rozhodne jinak
- RO náleží druhému rodiči a nebo musí být ustanoven poručník (§ 928 n. NOZ)

79

RODIČOVSKÁ (Z)ODPOVĚDNOST NESVĚPRÁVNÉHO RODIČE V TÉTO OBLASTI

§ 868/2 NOZ

- RO náleží ex lege
- ex lege je výkon RO *pozastaven*, ledaže soud rozhodne jinak ve věci osobní péče a styku s dítětem
- RO náleží druhému rodiči a nebo musí být ustanoven poručník (§ 928 n. NOZ)

80

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST - VÝKON

§ 875 a násl. NOZ, § 906 a 907 NOZ rozvod, § 908 NOZ odluka

☛ nejlepší zájem dítěte

☛ blíže viz

ROZVOD RODIČŮ S NEZLETILÝMI DĚTMI (výše)

81

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: MODIFIKACE SOUDEM

- řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS
- POZASTAVENÍ VÝKONU § 869 NOZ
z objektivních příčin (brání překážka), soud „může“, jako celek (*sistace*)
- OMEZENÍ VÝKONU § 870 NOZ
ze subjektivních důvodů (nevykonává-li řádně), soud „musí“,
částečné ► vymezení rozsahu omezení
- ZBAVENÍ § 871 NOZ
se subjektivních důvodů (zneužívá-li, zanedbává-li) soud „musí“,
jde-li trestnou činností, soud „posoudí“
vždy jako celek

sankce - vhodné zakázat i styk! viz § 872 NOZ

sankce - vazba na osvojení viz § 873 NOZ

82

INSTITUTY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ

PŘEHLED, VÝZNAM, ÚČEL

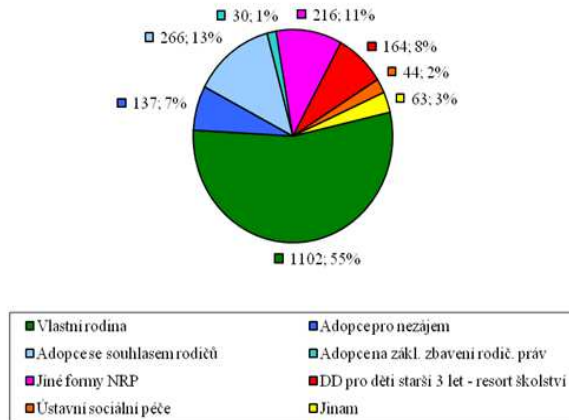
DÍTĚ JE NEODDĚLITENÁ SOUČÁST PŘIROZENÉ RODINY

ZÁSADY

- nutnost prevence
- nutnost mírnějších zásahů státu do rodinných poměrů
- sociální, finanční či bytové důvody nemohou vést k odebrání dítěte z rodiny
(viz case ESLP Wallová a Walla v. ČR)
- nutnost sanace přirozené rodiny
- všestranná pomoc odborníků

Kojenecké ústavy a DD - počet propuštěných dětí (2009)

www.adopce.com

85

PŘEHLED INSTITUTŮ

- **RODINNÁ PÉČE**
  - bez změny statusu:
    - svěření do péče § 953 NOZ
    - pěstounská péče § 958 NOZ
    - § 27a, § 47e - 47az ZSPOD
  - +
  - poručenství § 928 NOZ
  - se změnou statusu:
    - osvojení § 794 NOZ
- **KOLEKTIVNÍ PÉČE**
  - ústavní výchova § 971 NOZ
  - péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc § 971 odst. 2 NOZ
  - § 42 ZSPOD
  - ochranná výchova zákon o soudnictví ve věcech mládeže (z. č. 218/2003 Sb.)
  - SOUDEK PRO MLÁDEŽ

OSVOJENÍ NEZLETILÉHO NESVÉPRÁVNÉHO POJEM, ÚČEL, VZNIK, ZRUŠENÍ

přijetí cizího nezletilého dítěte za vlastní
statusová změna

POJEM A ÚČEL

- primárně *statusová* změna
- institut náhradní rodinné péče,
n á h r a d n í v pravém slova smyslu, nemůže-li nezletilé dítě žít v rodině původu, se svými rodiči, blízkými příbuznými atd.
- přijetí **cizího** dítěte za vlastní za účelem vzniku **nové rodiny** pro nezletilé dítě
- *adoptioe natura imitatur*
- rozhoduje pouze **s o u d**, a to na **n á v r h**

NOVINKY DLE NOZ

Nové instituty:

- svéprávnost rodiče a její omezení ve vazbě na dítě a jeho osvojení
- domněnka nezájmu rodiče o dítě
- osobní okamžitá péče před předosvojitelskou péčí
- utajení osvojení
- dohled nad úspěšností osvojení

Obsahové novinky:

- možnost soudu zbavit rodiče práva dát souhlas k osvojení
- zakotvení minimální věkového rozdílu 16 let mezi dítětem a zájemci o osvojení
- stanovení minimální věkové hranice 12 let dítěte k udělení souhlasu k osvojení
- odlišení postavení otce a matky ve vazbě na udělení souhlasu k osvojení novorozence
- možnost odvolání souhlasu k osvojení a pozbytí účinků souhlasu
- pozastavení rodičovské odpovědnosti rodiče, kteří dali souhlas k osvojení
- pozastavení vyživovací povinnosti rodiče, jehož dítě bylo umístěno do předosvojitelské péče
- zakotvení možnosti fakultativní okamžité péče budoucích osvojitelů
- rozšíření délky obligatorní předosvojitelské péče na 6 měsíců
- umožnění osvojení mezi příbuznými v případě náhradního mateřství
- povinnost osvojitelů informovat dítě o osvojení
- vztáhnutí účinků osvojení i na dítě osvojence
- možnost volby zdvojeného příjmení osvojence, resp. ponechání si stávajícího po zrušení osvojení
- možnost zrušení osvojení jen do tří let od právní moci rozhodnutí

89

DRUHY OSVOJENÍ

- JEN ÚPLNÉ (viz § 794, § 832, § 833 NOZ)
- PRO NEZLETILÉ DĚTI, ale i OSVOJENÍ ZLETILÉHO (§ 846 n. NOZ)
- PROSTÉ (1. TYPU, ZRUŠITELNÉ, ale § 840/2 NOZ) A NEZRUŠITELNÉ
- TZV. PŘÍMÉ A ZPROSTŘEDKOVANÉ STÁTEM
- INDIVIDUÁLNÍ A SPOLEČNÉ *POUZE* MANŽELY
- TZV. NEPRÁVÉ (manželem rodiče dítěte)
- VNITROSTÁTNÍ A DO CIZINY A Z CIZINY

90

PŘEDPOKLADY PRO OSVOJENÍ

- A) CHYBĚJÍCÍ NEBO NEFUNGUJÍCÍ PŘIROZENÁ RODINA DÍTĚTE
- B) OSVOJITELNÉ DÍTĚ
- C) SOUHLAS RODIČŮ DÍTĚTE, resp. nezájem o dítě
- D) SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM
- E) ZÁJEM DÍTĚTE
- F) EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ
- G) ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ STÁTEM
- H) OKAMŽITÁ PÉČE A PŘEDOPČNÍ PÉČE
- CH) NÁVRH A SOUDNÍ ŘÍZENÍ

91

(B) OSVOJITELNÉ NEZLETILÉ NESVĚPRÁVNÉ DÍTĚ (chybně: právně volné dítě)

- FAKTICKÝ SIROTEK
  - dítě osiřelé, odložené (baby-box) nebo nalezené
- SOCIÁLNÍ SIROTEK
  - dítě, jehož rodiče dali k osvojení souhlas
  - dítě, jehož matka požádala o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem
  - dítě, jehož rodiče o dítě nejeví zájem
  - dítě, jehož rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas k osvojení dle § 875 NOZ

92

(C) SOUHLAS RODIČŮ DÍTĚTE K OSVOJENÍ

- **každý rodič § 809, 810 NOZ**
(§ 811 nezl., § 812 nesvéprávný
§ 873 zbavený RO a práva dát
souhlas k osvojení)
  - osobní prohlášení
  - nezastupitelný
  - výslovný, určitý a srozumitelný
  - svobodný a vážný
  - bezvýhradný a bezpodmínečný
  - poučený
  - matka až po šestinedělí, otec po porodu viz § 813 NOZ
- odvolání souhlasu § 817 NOZ
  - do tří měsíců
  - výjimečně i později
- pozbytí účinnosti
§ 815 NOZ
§ 816 NOZ: po 6 letech
- **PŘÍMÝ** (např. sestra, náhradní matka)
  - jen v soudním řízení o osvojení
- **BLANKETOVÝ** (bez znalosti budoucích osvojitelů, cizí)
  - osobní prohlášení u soudu

93

SOUHLAS RODIČŮ NENÍ DLE § 818 NOZ VYŽADOVÁN

odlišit nezájem rodičů dle § 819 a 820

(1) Souhlasu rodiče osvojovaného dítěte není k osvojení třeba, pokud rodič

- a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,
- b) není schopen projeviti svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout (+ JEJ SOUD OMEZIL VE SVÉPRÁVNOSTI - viz § 812), nebo
- c) se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti.

(2) Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud; to platí i v případě, že oba rodiče zemřeli nebo že rodičovství k osvojovanému dítěti nebylo určeno. Před udělením nebo odmítnutím souhlasu musí být zjištěny všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení; zejména se zjistí, zda osvojované dítě má blízké příbuzné a zda ti mají zájem o dítě pečovat, a vyslechne se i ten, v jehož péči se osvojované dítě právě nalézá.

94

NEZÁJEM RODIČŮ DLE § 819 A § 820 NOZ

- ZJEVNÝ, SOUSTAVNÝ, HRUBÝ, TRVALÝ NENAPRAVITELNÝ
  - NAPRAVITELNÝ, ODSTRANITELNÝ NEZÁJEM - pomoc a poučení OSPOD - DALŠÍ 3 MĚSÍCE
- § 820/1: VYVRATITELNÁ DOMNĚNKA NEZÁJMU:
3 MĚSÍCE
- poučení OSPOD není třeba: změna místa 820/2

95

96

viz www.statim.cz

celkem: 58 boxů, 93 dětí - stav ke dni 5. 10. 2013

97

tzv. incidenční řízení/řízení o nezájmu

§ 821 NOZ:

posuzování nezájmu o dítě **před soudem** na návrh

- a) OSPOD jako opatrovníka
- b) rodiče

§ 427 písm. c) ZŘS:

„Řízení ve věcech osvojení nezletilého“

význam: a) dítě je osvojitelné

b) lze zahájit zprostředkování osvojení

98

PRÁVA PRAVDĚPODOBNÉHO OTCE

- § 783 NOZ
právo podat návrh na určení otcovství podle III. domněnky otcovství

- § 830 NOZ
dítě nemůže být osvojeno, dokud rozhodnutí ve věci otcovství, zahájeném na návrh muže, který o sobě tvrdí, že je otcem osvojovaného dítěte, nenabude právní moci

99

(D) SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM

■ S VLASTNÍM § 806 odst. 1 NOZ: více než 12 let - pravidlem souhlas § 807 NOZ: méně než 12 let - souhlas opatrovník, ale vyjádření dítěte - čl. 12 Úmluvy D: participační práva	■ SVÉHO DÍTĚTE § 811 odst. 1 NOZ - více než 16 let: ano - méně než 16 let: zdánlivé ■ pouze v soudním řízení ■ nutnost zkoumání nezájmů v incidenčním řízení

100

(F) EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ O OSVOJENÍ

§ 799 NOZ zletilý, svéprávný + § 827 NOZ:

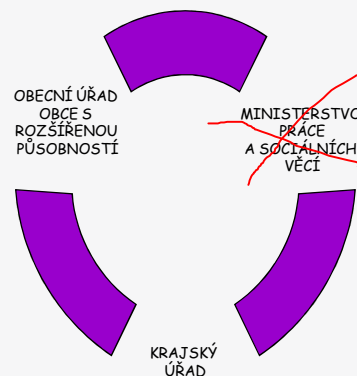
- společně jen manželé (§ 800 NOZ)
- manžel rodiče dítěte
- jeden z manželů (se souhlasem druhého, výjimky)
- osamělá osoba - výjimečně (§ 800 NOZ)
- přiměřený věkový rozdíl (§ 803 NOZ: 16 let)
- překážka příbuzenství (§ 804 NOZ, náhradní mateřství)
- zdravotní stav
- realita vlastních dětí (§ 801 NOZ)

101

(G) ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSPOD (orgány soc. právní ochrany dětí)

- upravuje ZSPOD (§§ 19a-27)
- vyhledávání dětí
- vyhledávání zájemců
- vytváření spisové dokumentace
- kraj: evidence
- odborné posuzování
- příprava
- nalezení vhodného „páru“
- právo na seznámení
- právo na preadopční péči

102

nový § 19a odst. 2 ZSPOD

- zprostředkování osvojení **nesmí** provádět jiné orgány, právnické nebo fyzické osoby, než jsou orgány soc. právní ochrany uvedené § 4 odst. 1 ZSPOD, tedy:
  - Krajské úřady
  - Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
  - Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

103

TZV. PŘÍMÉ OSVOJENÍ

- NEZPROSTŘEDKOVANÉ STÁTEM
- RODIČE A ZÁJEMCI O OSVOJENÍ SE ZNAJÍ
- novinky proti obchodování s dětmi:
  - § 10a odst. 1 ZSPOD: povinnost zdravot. zařízení hlásit opuštění dítěte matkou
  - § 10a odst. 2 ZSPOD: povinnost cizí osoby hlásit převzetí dítěte od rodičů
  - § 16a odst. 1 ZSPOD: povinnost OSPOD zvážit opatření k ochraně dítěte a pomoci tzv. legalizovat vztah

104

ad H) OKAMŽITÁ A PREADOPČNÍ PÉČE

§ 823 NOZ

ÚČEL: zajištění osobní péče mimo ústav

- ihned
- se souhlasem rodičů, i bez souhlasu: baby-box
- rozhoduje soud
- rodič má právo udělit souhlas k osvojení, ale také právo souhlas k osvojení odvolat

§ 826 NOZ

ÚČEL: navázání vztahu jako rodiče a děti

- OBLIGATORNÍ
- AŽ PO UPLYNUTÍ 3 MĚSÍCŮ OD SOUHLASU K OSVOJENÍ
- § 829 NOZ: 6 měsíců
- NA VLASTNÍ NÁKLAD
- ROZHODUJE SOUD: § 826 NOZ
- § 825 NOZ: POZASTAVUJE SE VÝKON RO RODIČŮ - resp. po uplynutí 3 měsíců po souhlasu - poručník
- § 829 NOZ: POZASTAVUJE SE VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ⁰⁵

ad CH) NÁVRH A SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Návrh zájemců o osvojení

Řízení: § 427 a násl. ZŘS

- Účastníci:
  - rodiče, kteří udělují souhlas (příp. poručník)
s výjimkami:
    - *nedávají souhlas*
    - *dali blanketový souhlas*
    - *soud rozhodl o nezájmu*
  - dítě
  - zájemci o osvojení, příp. zájemce a jeho manžel
- Nutný zásadně výslech účastníků - osobně
- Rozsudek o osvojení: konstitutivní, statusový

DŮSLEDKY OSVOJENÍ

§ 832 a násl. NOZ

- zanikají vazby na přirozenou rodinu (výjimka pro osvojení manžela matky)
- vznikají vazby na osvojitelskou rodinu
  - ▶ fikce vztahu rodiče a děti a ostatní příbuzní
- *ex lege* dochází ke změně příjmení dítěte - § 835 NOZ: lze zdvojené příjmení
- zápis nových skutečností do matriky - knihy narození *výslovně* § 797 NOZ (z. č. 342/2006 Sb.) ▶ nový rodný list
- **statusová změna významná pro celý právní řád**

zákon č. 40/1992 Sb. (o nabývání st. občanství)

- dítě nabývá státní občanství ČR

zákon č. 301/2000 Sb. (o matrikách, jménu a příjmení)

- osvojitelé mohou dítěti zvolit nové, resp. druhé jméno

107

ZRUŠENÍ OSVOJENÍ

§ 840 NOZ

- ZE ZÁVAŽNÝCH DŮVODŮ
- NA NÁVRH OSVOJENCE NEBO OSVOJITELŮ
- ROZHODUJE SOUD

§ 840 odst. 2 NOZ

- zrušit lze jen do tří let, ledaže je osvojení v rozporu se zákonem

DŮSLEDEK:

- DÍTĚ SE „PRÁVNĚ“ VRACÍ DO PŮVODNÍ RODINY
- NOVÝ ZÁPIS DO MATRIKY, NOVÝ RODINÝ LIST
- MĚNÍ SE PŘÍJMENÍ DÍTĚTE - § 842 NOZ: ledaže dítě nechce
- JE-LI DÍTĚ NEZLETILÉ, JE NUTNÉ ZKOUMAT MOŽNOST „FAKTICKÉHO“ NÁVRÁTU DÍTĚTE K RODIČŮM

108

UTAJENÍ OSVOJENÍ DLE § 837 NOZ

(1) Osvojitel nebo osvojenec může navrhnout, aby soud rozhodl, že osvojení a jeho okolnosti mají být utajeny před rodinou původu dítěte. To obdobně platí i pro utajení pokrevního rodiče a jeho souhlasu k osvojení.

(2) Třebaže byly osvojení a jeho okolnosti nebo pokrevní rodič a jeho souhlas k osvojení utajeny, může soud rozhodnout o jejich odtajnění, odůvodňuje-li to velmi závažná situace ohrožující osvojené dítě na životě nebo na zdraví.

+ § 838 NOZ: svéprávnost - právo nahlížet do spisu

109

POVINNOST INFORMOVAT DÍTĚ DLE § 836 NOZ

Osvojitel je povinen informovat osvojence o skutečnosti osvojení, jakmile se to bude jevit vhodným, nejpozději však do zahájení školní docházky.

110

DOHLED NAD ÚSPĚŠNOSTÍ OSVOJENÍ DLE § 839 NOZ

(1) Bez zřetele k tomu, zda je dohled nad úspěšností osvojení uložen, poskytne zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí osvojitelům poradenství a služby spojené s péčí o osvojence.

(2) Odůvodňují-li to okolnosti případu, nařídí soud i bez návrhu nad osvojitelem a osvojencem dohled na dobu nezbytně nutnou, jejíž délku zároveň určí; dohled vykonává zpravidla prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

TZV. HAAGSKÉ

- DLE ÚMLUVY O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN.OSVOJENÍ (č. 43/2000 Sb. m. s.)
- ÚSTŘEDNÍ ORGÁNY
  - ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ

z ČR svěřeno do preadopční péče v cizině

2010: 36

½ 2011: 20

http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/osvojeni/Statistika.pdf

JINÉ

z ciziny do ČR (ne Úřad)

2010: 28

½ 2011: 17

SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY

§ 953 a násl. NOZ

- účel: osobní péče
- preference osoby příbuzné či dítěti blízké, lze-li rodičům nebo prarodičům stanovit výživné
- bydliště na území ČR
- vymezení práv a povinností soudem - přiměřeně PP

113

PĚSTOUNSKÁ PÉČE

§ 958 a násl. NOZ

- účel: osobní péče
- preference péče osoby příbuzné či dítěti blízké, nelze-li rodičům nebo prarodičům stanovit výživné
- bydliště na území ČR
- vymezení práv a povinností: zákon (běžné věci, ne RO), ale lze soudem modifikovat dle potřeb
- povinnost umožnit styk dítěte s rodiči
- neshoda: soud

114

DRUHÝ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- nukleární rodina
§ 958 n. NOZ
    - manželé
    - jeden z manželů
    - jedna osoba
  - široká rodina
§ 47a - 47az ZSPOD, nová část pátá
    - ~~zařízení pro výkon PP, tj. byt pro rodinu s větším počtem dětí~~
    - SOS dětské vesničky
    - vlastní byt pěstouna
- Financování:
- dávky PP
  - § 36 - 43 ZSSP
  - ~~§ 47a - 47 za ZSPOD~~
- pěstounská péče na přechodnou dobu
(dříve: § 45a odst. 2 ZOR)
§ 958/3 NOZ - § 27a ZSPOD

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

§ 958 odst. 3 NOZ, odkaz na zvl. zákon/§ 27a ZSPOD

- návrh OSPOD, krajský úřad
  - rozhoduje: soud
  - na dobu:
    - po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat
    - po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
    - dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodičů
- po třech měsících: přezkoumání, nejdéle 1 rok

PORUČENSTVÍ

§ 928 a násl. NOZ

- zásadně příbuzní, osoby blízké - naznačili rodiče
- zásadně všechny práva a povinnosti rodičů - soud i jinak
- stálý dozor soudu - zprávy
- ne běžné rozhodování: schválení soudem
- správa jmění dítěte: soupis jmění, závěrečná zpráva

§ 929 NOZ

- veřejný poručník

117

ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

§ 971 NOZ

- nikoli sociální důvody
- označení zařízení v rozsudku
- nejdéle na tři roky - prodlužování
- zkoumání podmínek trvání: 6 měsíců

§ 971/2 NOZ

x zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

- nejdéle 6 měsíců

118

OSVOJENÍ ZLETILÉHO

Osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého

§ 847

(1) Zletilého lze osvojit, jestliže

- a) přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem,
- b) v době podání návrhu na osvojení byl osvojovaný nezletilý,
- c) osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti nebo
- d) osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela.

(2) Zletilého nelze osvojit, jestliže by to bylo v rozporu s odůvodněným zájmem jeho pokrevních rodičů.

(3) Ustanovení o osvojení nezletilého, včetně ustanovení o následcích osvojení, se použijí, s výjimkou § 838 a 839, obdobně.

Osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého

§ 848

(1) Není-li to na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo potomků osvojovaného, lze osvojit zletilého výjimečně také z důvodů hodných zvláštního zřetele, pokud to je přínosné pro osvojitele a osvojence navzájem, nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z nich.

(2) Ustanovení o osvojení nezletilého, včetně ustanovení o jeho následcích, se použijí přiměřeně.

§ 849

(1) Osvojenci a jeho potomkům nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům rodiny osvojitele a nenabývají vůči nim žádných majetkových práv. Osvojitel nenabývá osvojením žádných majetkových práv vůči osvojenci a jeho potomkům.

(2) Osvojenec a jeho potomci nepozbývají¹¹⁹ osvojením práv ve vlastní rodině.

VÝŽIVNÉ PRÁVO v POVINNOST

ÚČEL VÝŽIVNÉHO

- ZABEZPEČENÍ A ÚHRADA VŠECH ODŮVODNĚNÝCH POTŘEB OPRÁVNĚNÉHO OSOBOU POVINNOU
  - ROZSAH: VIZ JEDNOTLIVÉ DRUHY VÝŽIVNÉHO
- ÚČELU LZE DOSÁHNOUT I JINAK:
  - TITULEM PRO POSKYTOVÁNÍ VÝŽIVY MŮŽE BÝT NAPŘ. :
    - SMLOUVA (O DŮCHODU § 2701 NOZ)
    - DELIKT (ODŠKODNÉ § 2962 - 2967 NOZ)
  - TITULEM MŮŽE BÝT I VEŘEJNOPRÁVNÍ PŘEDPIS - PŘEDPISY SOC. ZABEZP.

121

ZÁSADY

- odvozenost od statusových práv rodinných:
  - manželství
  - registrované partnerství - zvl. zákon
  - rodičovství
  - příbuzenství (předkové či potomci)
- taxativní výčet osob povinných a oprávněných:
  - manželé/rozvedení manželé
  - registrovaní partneři/bývalí registrovaní partneři
  - příbuzní v řadě přímé
  - neprovdaná matka a těhotná žena vůči otci dítěte (zvláštní případ - společné rodičovství)
    - nikoli druh a družka, nevlastní rodič, sourozenci, švagři ...
    - faktické dobrovolné plnění - význam dle § 1637/1 a § 2966 NOZ

122

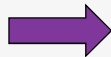

- předpokladem zásadně stav odkázanosti na výživu
§ 911 NOZ
(se zákonnými výjimkami)

- kogentnost
- nepřevoditelnost
- nepromlčitelnost (netýká se práva na jednotlivé plnění)

dále viz

- společná ustanovení o výživném § 921 a násl. NOZ
- jiná ustanovení: např. § 613, § 1988/1, § 1665 NOZ

- **zvláštní ochrana nezletilých dětí**
  - ex offo
  - kumulace s jinými věcmi - otcovství, rozvod
  - lze přiznat i tři roky zpětně (NOVĚ I PRO ZLETILÉ)
  - exekuce - přednostní pohledávka
  - zvláštní způsoby exekuce (řidičské oprávnění)

DRUHY VÝŽIVNÉHO

- vyživovací povinnost rodičů k dětem (§§ 915 - 919 NOZ)
- vyživovací povinnost dětí k rodičům (§§ 915 - 919 NOZ)
- vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými - potomky a předky (§§ 915 - 919 NOZ)
- vyživovací povinnost mezi manžely (§ 697 NOZ)
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (§§ 760 - 763 NOZ)
- vyživovací povinnost otce k matce jeho dítěte (§ 920/1 NOZ)
- vyživovací povinnost pravděpodobného otce k těhotné ženě (§ 920/2, 3 NOZ)

125

ROZSAH VÝŽIVNÉHO

- zákon *nezná objektivizaci výživného* (např. tabulky, procenta, dříve: metoda soudce Gerlicha), min. nebo max. výši (Slovensko: 30% životního minima na nezl. dítě); => doporučující tabulky ministerstva spravedlnosti
- výživné nemá pouze spotřební charakter

- možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného *reálné i potencionální*: § 913 NOZ
a
- odůvodněné potřeby oprávněného
zpravidla stav odkázanosti na výživu § 911 NOZ

126

- **STEJNÁ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ/
STEJNÁ HMOTNÁ
A KULTURNÍ ÚROVEŇ**
- **SLUŠNÁ VÝŽIVA**
- **PŘIMĚŘENÁ VÝŽIVA**
- **dříve také NUTNÁ**

127

Návrh doporučení výše výživného

Věk dítěte	Díl z platu připadající na výživné
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22 %
18 a více let	19 - 25 %